ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 25 april 2015

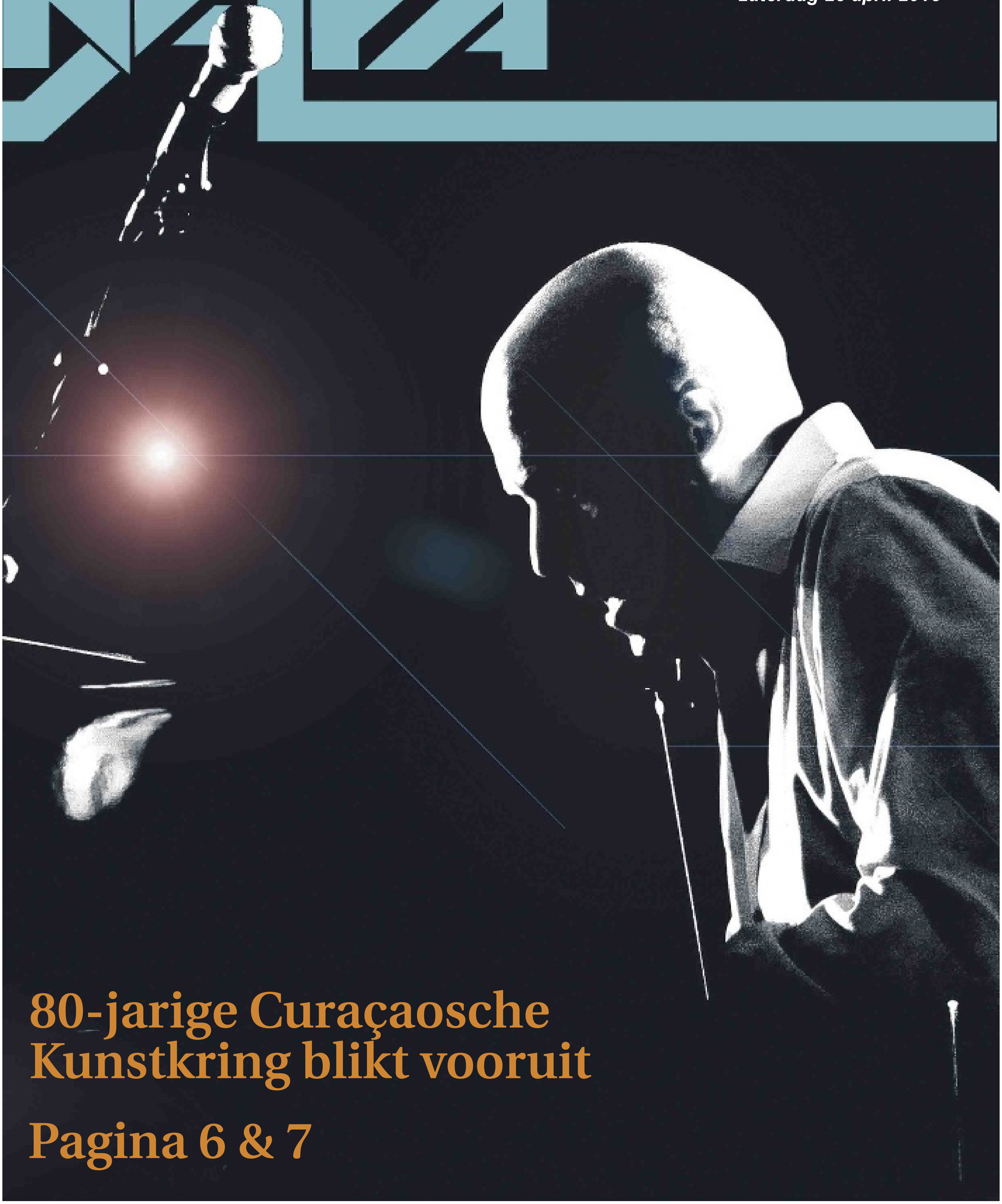

80-jarige Curaçaosche Kunstkring blikt vooruit

Pagina 6 & 7

Inhoud

1 Voorpagina
2 Inhoud
3 Uitgelicht
4 Gezondheid
5 Historie
6&7 Cultuur
8&9 Curaçaosche Kunstkring
10 Marketing
11 Arkefly 10 jaar
12 Eten & drinken
13 Literatuur
14 Recht
15 Puzzels
16 Bestemming Curaçao

Foto van de week.

Deze huisleguaan is verslingerd aan het laatste nieuws en dit uiteraard uit de Amigoe. Iedere namiddag posteert hij zich op de brievenbus om als eerste kennis te kunnen nemen van de belangrijkste gebeurtenissen van de dag. Deze foto werd gemaakt door Karel Uranie te Seru Machu.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede, Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Ken Wong

Stagiaire: **Merlin van Mil**

Aan deze Ñapa werkten mee:

Evert Bongers, Monique Casimiri, Brede Kristensen, Judice Ledeboer, Milangela Plate, Edsel Sambo, Victorine Stille, Otti Thomas, Marcel Truyens, William ten Veen, May Voges, Miriam de Windt, Ken Wong

Thuis.

Rokjesdag

Monique Casimiri

Rokjesdag is een begrip dat sinds een jaar of tien bekend is in Nederland. Wijlen columnist Martin Bril zorgde er in 1996 voor dat dit fenomeen bekendheid kreeg door er aandacht aan te besteden in zijn columns in de krant. Ook als vaste tafelgast in een dagelijkse talkshow deed hij het onderwerp opbloeien. Elk jaar weer. Na hem zijn er nog velen geweest die het begrip hanteerden en nu kan niemand er meer om heen. Zodra de eerste zonnestralen zich laten zien in de lente en de thermometer een temperatuur aangeeft van rond de twintig graden Celsius dan hebben ze het over rokjesdag.

De eerste, echt lekkere lentedag waarbij de temperaturen van dien aard zijn dat een rokje ook kan. En dan bedoelen ze een rokje met blote benen eronder, want daar gaat het ten slotte om. Die rokjes dragen wij vrouwen ook in de winter. Met een dikke panty of maillot eronder, zodat wij niet als bevroren ijsstokjes na elke paar passen flinke ontdooitechnieken moeten toepassen.

Nee, blote benen dus. Benen die sinds half september, maar meestal augustus, niet meer hebben blootgestaan aan de buitenlucht mogen naar buiten. Deze benen hebben gedurende zeven tot acht maanden in een soort van stalling mogen overwinteren. Met een beetje geluk werden ze nog wel onderhouden, dat wil zeggen, een keer scheren, zalfje erop en af en toe liefkozen, maar er zijn er jammergenoeg bij die dat genot niet hebben mogen meemaken. Zij hebben, uit zelfbehoud, een vachtje ontwikkeld om warm te blijven, maar ook om de huid niet te laten uitdrogen. Of het liefkozen, dat nu achterwege bleef, een direct gevolg is van voorgaande laat zich raden.

Feit is dat de benen uit hun comfortzone moeten en zichtbaar onder die rok te zien zijn. Benen die, of ze nu wel of niet verzorgd zijn, geen zon hebben gezien. Uitzonderingen daargelaten van degenen die een zonnebank thuis hebben staan. Benen dus, die bij de eerste aanraking met de wind, de zon en de toch wel andere temperatuur spontaan hun stekels uitzetten in de vorm van kippenvel. Twintig graden Celsius lijkt heel veel na de winter, maar als ik de wintertemperaturen neem en daar de comforttemperaturen van de maillot bij reken, dan spreken we hier over een temperatuurverschil van minstens 25 graden.

Voor de benen is het dus wennen, maar ze passen zich snel aan. Tegen de tijd dat de benen in het park zijn, waar ze op een plaid mogen rusten in de zon, zijn de bulten en bobbels van verzet verdwenen en genieten ze zichtbaar van het mooie weer. Medisch gezien lijkt er dus niets aan de hand. Helaas moet ik stellen dat dit geenszins het geval is. Rokjesdag is allesbehalve gezond. De lichaamsdelen die het meeste te lijden hebben van dit fenomeen zijn de ogen. Blindheid is het gevolg. Niet van lust en verlangen bij zoveel bloots. Nee, letterlijke blindheid. De zon die wordt weerkaatst op die witte benen zorgt ervoor dat menig oogspecialist een extra spreekuur moet houden.

Uitgelicht.

Feest der herkenning

De reünie van het Maria Immaculata Lyceum (MIL) dat 65 jaar bestaat, was voor de oud-leerlingen en (oud-)docenten vorige week vrijdag een feest der herkenning. Er werden volop herinneringen opgehaald en er werd een expositie geopend. De rest van dit jaar worden er nog verschillende jubileumactiviteiten georganiseerd door de middelbare school die havo- en vwo-onderwijs aanbiedt. ***Foto's: Edsel Sambo***

Mens & Psyche.

Dyslexie zo vroeg mogelijk signaleren

Dyslexie, ook wel woordblindheid genoemd, betekent vrij vertaald vanuit het oud-Grieks 'beperkt met woorden'. Het duidt op problemen in het lezen, spellen en/of schrijven van woorden. Het is een hardnekkig probleem, waarvan de eerste symptomen meestal voor het eerst op school worden herkend.

Tekst: **Milangela Plate**

In groep twee (kleuterklas) van de basisschool kunnen er al voortekenen van dyslexie zichtbaar zijn. Het valt bijvoorbeeld op dat betreffend kind moeite heeft met het onthouden van versjes, rijmen, het aanleren van 'links' en 'rechts' of moeite heeft met de namen van de kleuren.

Echter, pas rond het eind van groep drie (eerste klas) kan dyslexie echt worden vastgesteld, omdat dyslexie-onderzoek pas wordt uitgevoerd op het moment dat het kind al kan lezen, spellen en schrijven. Na een paar maanden leesonderwijs in groep drie kunnen de meeste kinderen letters goed koppelen aan klanken en kort daarna hoeven ze niet meer letter voor letter te lezen (te spellen), maar hebben ze geleerd het woordje in één keer te herkennen. Als dat eenmaal vanzelf gaat (= geautomatiseerd is in de hersenen) gaat een kind vlot vooruit met technisch lezen. Bij een kind met dyslexie is dit echter niet het geval. Je kunt zeggen dat er sprake is van een 'automatiseringsprobleem', het kind kan namelijk niet snel genoeg letters koppelen aan klanken en klanken aan letters en kan hierdoor verward raken door letters, woorden, volgordes. De moeizame verwerking van klanken kan zich uiten in problemen met leesvaardigheid. De leesproblemen van kinderen met dyslexie vallen het meest op bij hardop lezen. Sommige kinderen hebben een traag leestempo en lezen de woorden spellend. Andere kinderen hebben een hoog leestempo, maar maken daarbij veel fouten door te raden. Kinderen met dyslexie hebben veel extra oefening nodig om (technisch) lezen aan te leren. Ook kan het opvallen dat een dyslectisch kind bij het lezen graag bijwijst met een vinger bij de regel, regelmatig tweemaal dezelfde regel leest of herhaaldelijk een regel of kleine woordjes overslaat bij lezen.

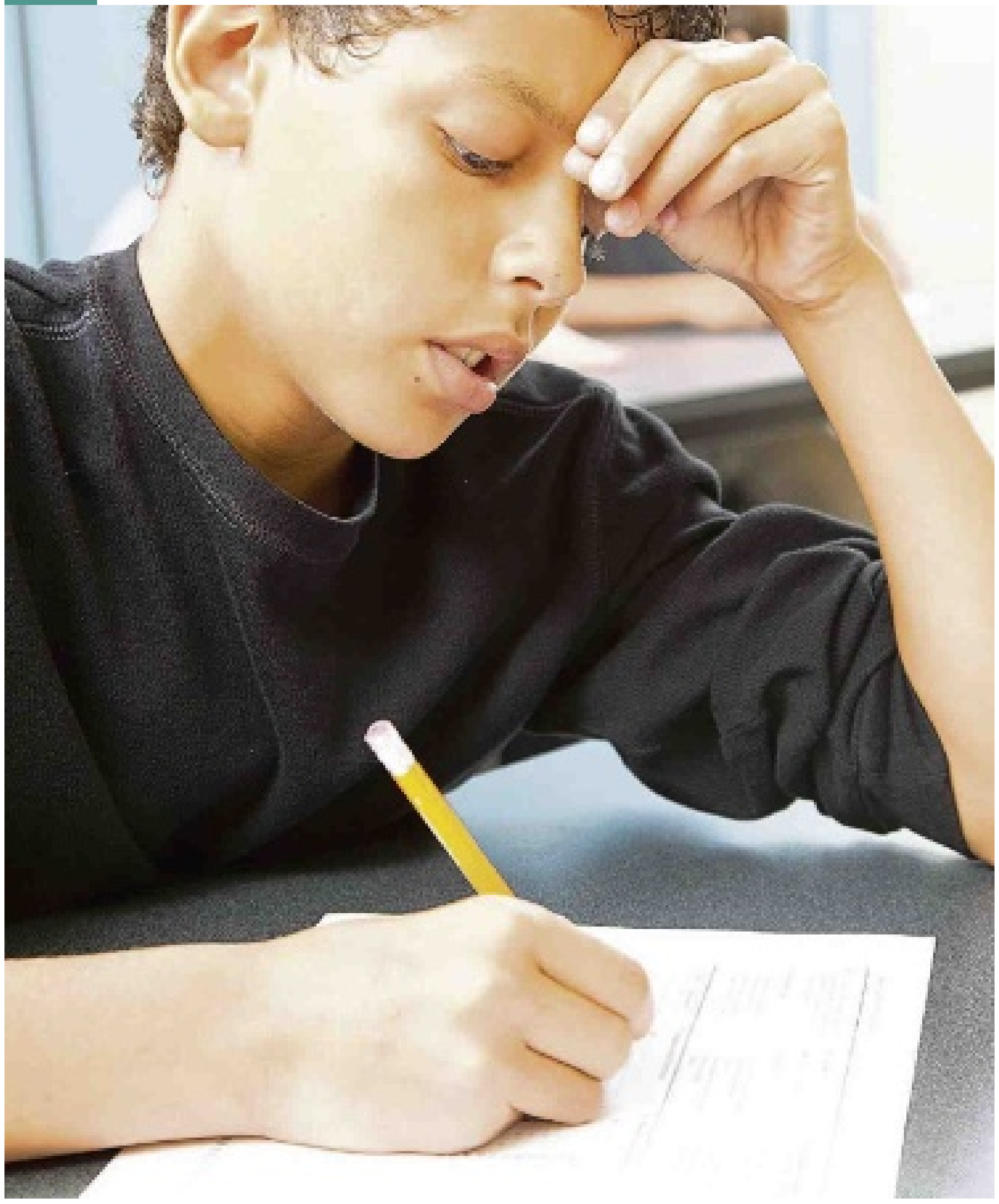

Kinderen met dyslexie hebben moeite met het horen van verschillen tussen klanken als 'm en n', 'p en b', 's en z', 'f en v' en 'e, u ,i' en 'eu, ui, oe, ou'. En problemen met het in de goede volgorde zetten van klanken en cijfers. Bijvoorbeeld 'miesje' in plaats van 'meisje', 'kueken' in plaats van 'keuken' en '12' in plaats van '21'. Moeite met het onthouden van reeksen (bijvoorbeeld rekentafels, de spellingsregels) en met het onthouden van vaste woordcombinaties, uitdrukkingen of gezegdes. Problemen met het onthouden van losse gegevens, zoals (rijtjes) woordjes en jaartallen.

Opvallend bij kinderen met dyslexie is dat zij vaak een onleesbaar handschrift hebben of veel doorhalingen maken bij het schrijven. Bij leerlingen die wel leesbaar schrijven, valt een traag schrijftempo op. Daarnaast kunnen de volgende dingen nog opvallen bij dyslectische kinderen: klagen over hoofdpijn (vaak in de loop van de dag), geen goed geautomatiseerde voorkeurshand hebben (bijvoorbeeld rechts schrijven, maar bij 'doe'-werkjes vaak de linkerhand inschakelen), tijd tekort komen bij proefwerken en examens.

Erfelijke factor

Vast staat dat er sprake is van een erfelijke factor, met andere woorden, dyslexie is herkenbaar in de familie: vader of moeder, of opa of oma, of neefjes of nichtjes, of tantes of ooms hebben het ook.
Wanneer een van de ouders dyslectisch is, dan is de kans 50 procent dat het kind ook deze aanleg heeft. Zijn beide ouders dyslectisch, dan is de kans zelfs 80 procent dat het kind ook dyslexie ontwikkelt.

Gevolgen

Dyslexie kan een serieuze belemmering vormen in deze 'talige' maatschappij, waarin veel gelezen en geschreven (of getypt) moet worden. De belangrijkste gevolgen van dyslexie voor een kind zijn sociaal-emotionele problemen en belemmeringen in het onderwijs.
Dyslexie kan het gevoel van eigenwaarde bij een kind zwaar ondermijnen. Kinderen die dyslectisch blijken te zijn, begrijpen vaak heel goed wát ze moeten doen als de leerkracht iets uitlegt en zetten zich voor de volle 100 procent in. Toch zijn ze vaak als één van de laatsten klaar en hebben ze een laag cijfer. Dat klopt voor hun gevoel niet en leidt tot frustraties en verminderd zelfvertrouwen: "Ik zal wel dom zijn." Vervolgens kunnen motivatieproblemen ontstaan. Het kind heeft geen zin meer om het lezen te blijven oefenen, terwijl het juist extra oefening nodig heeft om een minimaal leesniveau te halen.

Belemmeringen in onderwijs

Door de problemen met taal, ontwikkelen dyslectische kinderen al snel een achterstand, ondanks dat zij vaak (boven)gemiddeld intelligent zijn. In vergelijking met hun klasgenoten, met eenzelfde intelligentie, moeten zij onevenredig veel energie steken in lezen en schrijven. Dit heeft verstrekkende gevolgen voor het volgen van onderwijs en belemmert kinderen om hun capaciteiten te ontwikkelen. Veel kinderen met dyslexie kiezen later ook een onderwijsniveau dat lager is dan ze op grond van hun intelligentie aan kunnen.
Het is van belang dat dyslexie bij een kind zo vroeg mogelijk wordt gesignaleerd. Hoe eerder een gerichte aanpak van lees- en spellingsproblemen kan beginnen, hoe groter de kans op succes in het verhelpen ervan. De gevolgen van dyslexie blijven anders niet beperkt tot de schoolperiode, maar achtervolgen de persoon ook tijdens een studie of beroepsopleiding en later op de werkvloer.
De (taal)problemen die iemand met dyslexie ondervindt, komen overigens duidelijker en extremer naar voren als het kind/de persoon bijvoorbeeld onder tijdsdruk moet presteren of onder emotionele spanning staat. Uit onderzoek is gebleken dat dyslexie in nauw verband staat met gerelateerde stoornissen als dyscalculie en dyspraxie. Hierover meer in volgende rubrieken.

Milangela Plate is gerontoloog/psycholoog. Psychologisch Adviesbureau Take Care B.V.
Email: milangela.plate@takecare.cw

In het zadel dankzij Bovenwinden

Gouverneur Nuyens, 1909 - 1919

Gouverneur Helfrich, 1919 - 1921

Gouverneur Brantjes, 1921 - 1928

Gouverneur Fruytier, 1929

Na het hachelijke avontuur op zee met zijn dochter Sheila en zijn verkiezingspartner Irausquin te hebben overleefd, keert Willem Lampe weer terug op het verkiezingspad.

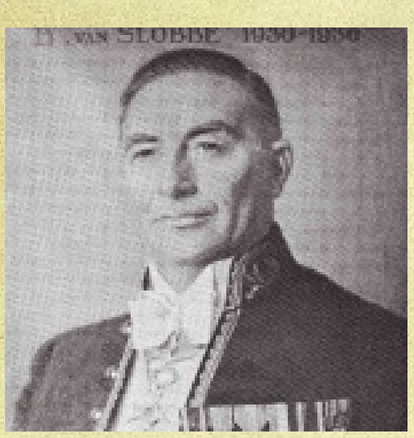
Gouverneur Van Slobbe, 1930 - 1936

Gouverneur Wouters, 1936 - 1942

Gouverneur Kasteel, 1942 - 1948

Eindelijk brak de grote dag aan. Natuurlijk waren wij nog geenszins zeker van de victorie, want feitelijk was de tijd te kort geweest. Ook had ik niet overal tegelijk kunnen zijn. Op de dag van de verkiezingen was ik al om 9 uur op mijn post op ons kantoor, dat vlak tegenover het stemkantoor was gelegen. Ook de oppositie werkte met man en macht.
Toen gezaghebber J. C. Paap 's avonds om 9 uur op het balkon van het raadhuis verscheen om de uitslag bekend te maken, brak er voor mij een hyperzenuwachtige tijd aan. Vlak voor het raadhuis stond een menigte van wel een paar honderd man. Ik wist dat die grotendeels van mijn partij waren.
Opeens ging er uit die groep een luid hoezee-geroep op. Ik begreep dat wij de overwinning hadden behaald. Het was op het nippertje. Ik had Voges met 46 stemmen verslagen. Ik rende naar buiten, de mensen tilden mij op en droegen mij naar het balkon van het raadhuis om een toespraak te houden. Dit deed ik voor de vuist weg, elke keer onderbroken door de jubelende menigte. Mijn opponent was verslagen en met deze ene zetel van de Bovenwindse Eilanden had het Democratisch-Patriottische blok een meerderheid behaald in de volgende zittingsperiode van de Staten van de Nederlandse Antillen.
Dank zij de loyaliteit van de Bovenwinders aan hun oud-gezaghebber kwam in december 1954 de regering in onze handen. Wij hadden ons grote offers getroost en in zekere zin hadden mijn leven en dat van anderen aan een zijden draadje gehangen, maar zoals het spreekwoord luidt: Every dark cloud has its silver lining. Zo liep de ramp van de 'Gloria' al na een paar weken uit op onze 'glorieuze' overwinning'.
Tot augustus 1955 heb ik als vicepremier en minister van Justitie deel uitgemaakt van het eerste kabinet-Jonckheer. Daarna verzocht men mij als Gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen onze landsregering in Den Haag te willen vertegenwoordigen.
Bijna elf jaren heb ik mijn land in Nederland vertegenwoordigd.
Bij het bereiken van de zeventigjarige leeftijd meende ik echter, hoe vitaal ik mij ook nog gevoelde, mijn ambt te moeten neerleggen. Met grote dank aan God, voor wat Hij mij schonk, zie ik op mijn leven terug. Zoals mijn lezers nu weten, heb ik hard moeten werken sinds ik als koster op Aruba begon. In vele opzichten heb ik mijzelf moeten verwerven wat anderen op gemakkelijker wijze krijgen. Zelf wil noch mag ik mijn leven beoordelen, maar wie als sluitstuk op een openbare carrière zó gekozen mag worden als ik op de Bovenwindse Eilanden, gevoelt grote dankbaarheid.
In februari 1967 werd ik benoemd tot vervanger van de gouverneur van de Nederlandse Antillen. Het was wel een vreemd moment, toen ik enkele maanden daarna, het paleis van de gouverneur betrad en daar gedurende enige tijd woonde als waarnemend gouverneur. Soms liep ik 's avonds na het diner door de gang waar de portretten van alle gouverneurs zijn opgehangen en dan bleef ik elke keer weer staan bij dat van gouverneur Nuyens, de eerste gouverneur bij wie ik binnen was geweest. Steeds weer moest ik in mezelf glimlachen en hóórde ik hem bulderen: "Kun jij niet wat harder spreken!"

Willem Frederik Meinhardt Lampe

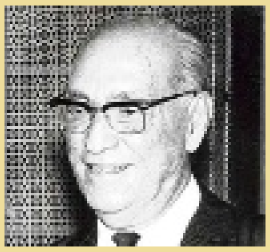

Willem Frederik Meinhardt Lampe, geboren op Aruba in 1896, heeft een indrukwekkende carrière gehad, voornamelijk in overheidsdienst van de Nederlandse Antillen tussen 1917 en beginjaren 70. Tussen 1917 en 1930 was hij onder meer griffier op Sint Eustatius en plaatsvervangend gezaghebber op Saba en Sint Maarten. Hij studeerde rechten in Nederland, was notaris op Aruba, werd minister van Justitie op Curaçao en Gevolmachtigd minister in Den Haag. Hij overleed in 1973 op Aruba. Zijn memoires had hij in boekvorm gepubliceerd onder de titel 'In de schaduw van de Gouverneurs' (De Wit Aruba, 1968). Hierin beschrijft hij zijn ervaringen van meer dan 50 jaar, onder zeven gouverneurs. Hierbij volgt een selectie uit een hoofdstuk van dat boek, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie met toestemming van Uitgeverij De Wit Aruba en mevrouw Sheila Lampe.

Gouverneur Peters, 1948 - 1951

Gouverneur Struyken, 1951 - 1956

Gouverneur Speekenbrink 1956 - 1957

Etienne Berenos

Dit is geen abstracte kunst!

Kunstenaar Etienne Berenos heeft altijd inspiratie, ongeacht het land of de stad waar hij woont. Dat is maar goed ook, want door omstandigheden verhuisde hij talloze malen. Zijn persoonlijke leven sluit hierdoor naadloos aan bij zijn visie als kunstenaar en als tekenleraar. "Ik wil mensen stimuleren om van de geijkte weg af te gaan."

Tekst en foto's: **Otti Thomas**

"Voor mij persoonlijk bestaat abstracte kunst eigenlijk niet. Abstract is geleend uit de wetenschap. Dat gebeurt wel vaker. In de jaren zestig, de tijd van de ruimtevaart, sprak men opeens over het lanceren van kunstenaars", lacht Etienne Berenos alsof hij het voor zich ziet.

Het is een opmerkelijke uitspraak. Horizontale en verticale lijnen domineren het werk in zijn Haagse atelier. De achterliggende gedachte wordt pas echt duidelijk als hij later een expositie van zijn werk opent in de Zuid-Hollandse plaats Voorschoten, waar hij lid is van de lokale kunstkring. "Dit zijn geen schilderijen van landschappen, maar als ik nooit een landschap had gezien, dan had ik dit niet kunnen maken", zegt hij.

Picasso

Aan de basis van zijn carrière als kunstenaar ligt zijn kindertijd in Mundu Nobo, waar hij opgroeit met twee oudere zusters, een oudere broer en een jongere broer. Zijn vader, een Surinaamse werknemer van de Shell, besluit dat Etienne niet naar de kleuterschool hoefde. Daar zou hij immers hetzelfde doen als thuis: tekenen. "In mijn eerste herinnering was ik vijf jaar en lag ik buiten te tekenen. Op de stoep van de buurvrouw. Als kind wist ik het niet, maar de buurvrouw deed dat met opzet. Om die stoep stond een muurtje. Mijn moeder kon me niet vragen om mee te gaan naar de winkel omdat ze me niet kon zien", aldus Berenos.
''De buurvrouw zorgde voor papier en liet me boeken over kunst zien. Ik vond het fantastisch. Ik dacht altijd dat alleen kinderen tekenden, maar deze waren gemaakt door volwassenen." Een ets met strepen bleek gemaakt te zijn door Pablo Picasso. De Spaanse kunstenaar was op dat moment helemaal niet populair. "De buurvrouw vond het ook niets. Ze zei: 'Dit is niets. Het is gekras. Ieder kind kan dit.' Maar ik vond het super, want ik *was* een kind en wist zeker dat ik dat niet kon maken", lacht hij.

Suriname

Als Berenos 13 is, verhuist het gezin naar Santa Maria, maar blijft daar niet lang. De Shell automatiseert en geeft werknemers de mogelijkheid om met vervroegd pensioen te gaan. De vader van Berenos wil in Suriname van dat pensioen gaan genieten. "Omdat hij het democratisch wilde aanpakken vroeg hij onze mening. We wilden allemaal op Curaçao blijven, maar toch zijn we gegaan", zegt Berenos.

Na de middelbare school in Suriname schrijft hij zich in bij het Cultureel Centrum Suriname, waar hij les krijgt van de Surinaamse kunstenaar Nola Hatterman. Na een jaar wil hij naar Brazilië. "Het is krankzinnig, maar tegenover het politiebureau in Paramaribo zaten koffiesmokkelaars. Als je tien gulden betaalde, namen ze je mee naar Brazilië. Maar volgens Hatterman zou er van tekenen weinig terechtkomen als ik eerst de taal moest leren en mijn weg moest vinden in Brazilië. Ze stelde voor om eerst bij haar mijn diploma te halen en daarna met een beurs naar Nederland te gaan. 'Over een jaar ben ik weg', zei ik. Toen ze hoorde hoe vastberaden ik was, zocht ze contact met Nederland en stuurde mijn werk op. Ik werd toegelaten."
In 1966 begint Berenos bij de Kunstacademie in Rotterdam met een Sticusabeurs. Na drie jaar maakt hij de overstap naar de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. "Elke kunstacademie heeft een bepaalde richting. In Rotterdam was dat het surrealisme. Salvador Dali-achtige dingen. Het was wel mooi, maar er is meer dan dat."
In Den Haag wordt hij begeleid door docent Yo Bwan Tjong. Een veelzeggende uitspraak van die docent staat nog altijd op de website van Berenos: 'Ik wil alleen eigen kleurervaring en eigen ruimtebeleving verbeelden.'

Ongeluk

Meteen na het behalen van zijn diploma, vertrekt Berenos samen met zijn toen 19-jarige vriendin naar Curaçao, maar ze gaan terug naar Nederland als zijn vriendin bij een ongeluk door de voorruit van de auto vliegt. Hij valt flauw als hij haar bebloede gezicht ziet. “Ze kwam terug om mij te troosten, maar haar eigen gezicht was compleet stuk. Haar neus hing er gewoon los bij.” Ze krijgen het advies om voor plastische chirurgie naar Colombia te gaan. “Maar mijn vriendin wilde niet naar Colombia. Het was een vreemd land en ze sprak geen Spaans. Bovendien heerste bij veel mensen het idee dat in Europa alles beter was dan in Zuid-Amerika, dus we gingen naar Nederland. Maar ze wisten hier geen klap van plastische chirurgie en deden alles verkeerd. Na de operatie zeiden ze ook hier dat we beter naar Colombia hadden kunnen gaan. Colombiaanse artsen studeerden in de Verenigde Staten, waar ze veel verder waren op dat vlak.”

Na een korte tijd in Amsterdam volgt een nieuwe verhuizing naar het dorp Spanga in de Friese gemeente Weststellingwerf, omdat het jonge stel behoefte heeft aan rust en ruimte. Zijn abstracte werk uit die tijd is duidelijk beïnvloed door de landbouwgronden en het riet, zegt hij. “Het is leeg en strak. Nederland is netjes geordend.”

Friesland lijkt ook een uitstekende plek voor opgroeiende kinderen, maar toch worden hun zoon en dochter uiteindelijk in Amsterdam geboren. “De gemeente had werk van me aangekocht, maar nog niet betaald. De financiële man van de gemeente liet plotseling weten dat hij er van afzag. Hij zei dat hij geen verstand had van abstract werk en vroeg of ik voor hetzelfde bedrag een schilderij van de omgeving wilde maken, dat in ieder geval nog zou aantonen hoe de streek eruit zag. Dus ik zei: ‘Dat ga ik niet doen. Neem maar een fotograaf.’ Het kwam uiteindelijk in de krant en de gemeenteraad. Alle kunstenaars uit die streek hebben hun handtekening gezet uit protest tegen die man, maar het hielp niets. Dus we zijn terug naar Amsterdam gegaan.”

De gemeente maakt het jaren later wel goed met een aanbod om een expositie te houden in Wolvega. “De man die destijds de aankoop van mijn werk had tegengehouden, was kort daarna weggewerkt uit de gemeente, vertelde de oud-burgemeester. Het had allemaal met politiek te maken. Er wordt veel gesproken over integriteit op Curaçao, maar in Nederland spelen die kwesties ook. Alleen is het niet altijd even zichtbaar”, aldus Berenos.

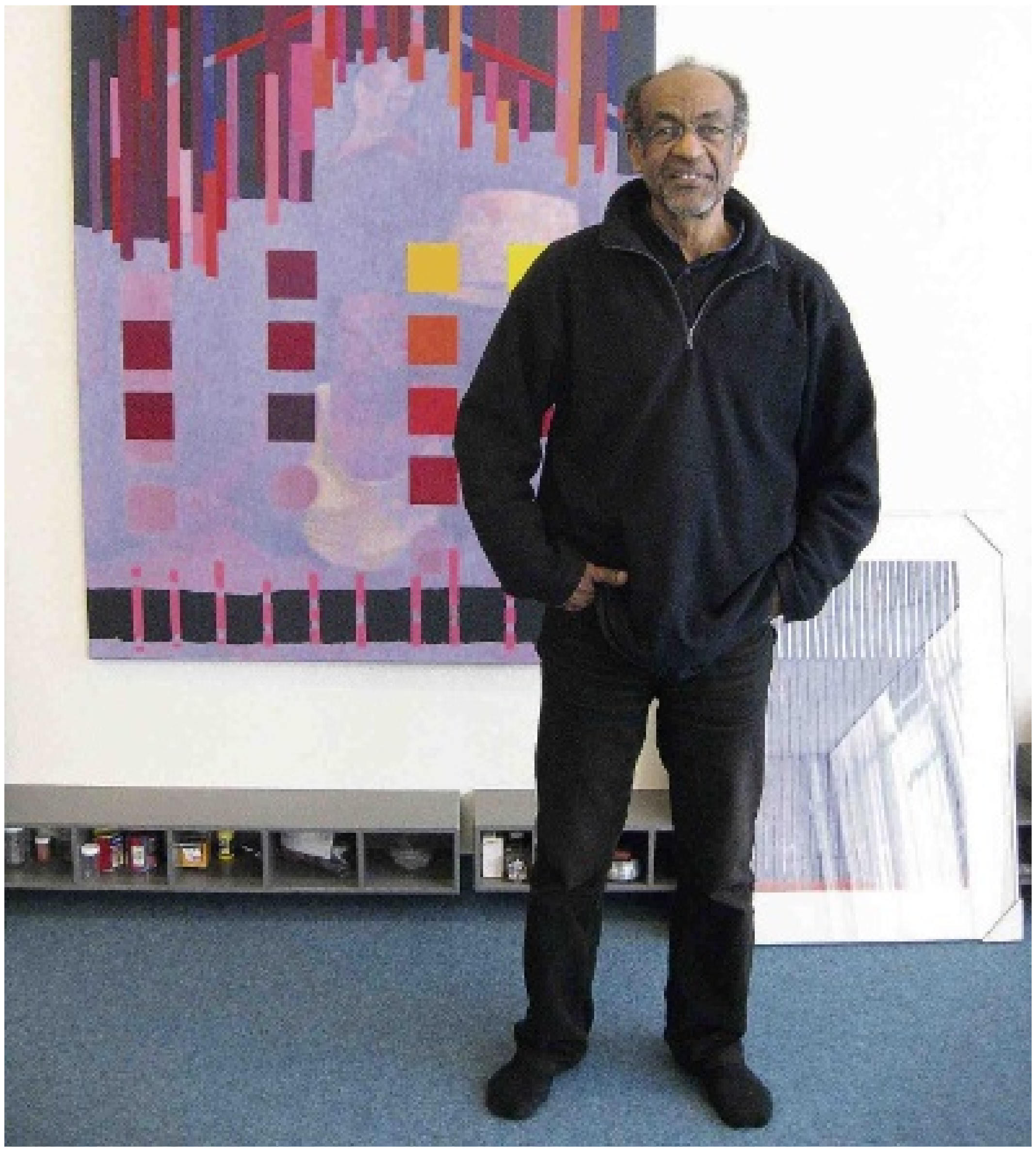

Stedelijk Museum

Zijn periode in Amsterdam blijkt uiteindelijk zijn meest productieve periode als kunstenaar. Het Stedelijk Museum koopt zelfs zijn werk, vertelt hij trots. “Pierre Janssen, directeur van de academie in Rotterdam, zei dat we als kunstenaars zouden ontdekken dat de hoogste waardering van vakgenoten komt en niet van mensen die je werk kopen. Dat heb ik onthouden. Iemand die je werk kan kopen, vindt misschien alleen de kleuren mooi of koopt het om je naam. Een vakgenoot kijkt echt heel goed naar de kwaliteit”, meent Berenos. Om die reden is hij blij met de aankoop door het Stedelijk Museum, dat zijn werk toevallig ziet hangen in een smal straatje in Amsterdam.

Het gezin verhuist uiteindelijk toch weer terug naar Curaçao, omdat Berenos zijn kinderen niet in Amsterdam wil laten opgroeien. Hij tekent vervolgens weinig meer. “Ik heb alleen een keer dieren geschilderd op de carnavalswagen van een vriend. Men vond het prachtig, maar ik vond het niets. Dat is een nadeel van Curaçao. Mensen zijn blij met naturalistische tekeningen. In Kenia noemen ze dat *airport art*. Dat zie je op Curaçao veel. Het gelijkte beeld van zwarte mensen met grote billen en veel kleur.”

Berenos zoekt even naar de juiste woorden en zegt dan: “Ik heb altijd inspiratie en de behoefte om kunst te maken. Maar op Curaçao was het gewoon niet aantrekkelijk om kunst te maken. Je maakt het om beken te worden.”

Om toch geld te verdienen, werkt Berenos als docent op Curaçaose mavo’s, waarvoor hij inmiddels zijn pedagogische graad heeft gehaald. “Ik gebruikte mijn lessen om leerlingen open te laten staan voor wat ze zien. Als het bijna Valentijnsdag was, wilden ze allemaal een valentijnskaart maken. Ik vond het goed, maar ik zei van tevoren dat iedereen die een kaart met een hartje zou maken bij voorbaat geen hoger cijfer dan een zes kon krijgen. Ze zeiden: ‘Meneer! Valentijnsdag betekent hartjes!’ Maar kaarten met hartjes kan je ook in de winkel kopen. Ik wilde ze stimuleren om van de geijkte weg af te gaan.”

Wedstrijdzwemmer

Berenos gaat pas weer schilderen als hij voor de zoveelste keer naar Nederland verhuist. Dit keer reizen hij en zijn vrouw hun zoon Camillo achterna, die kort daarvoor in Eindhoven is gaan wonen, waar hij getraind werd als wedstrijdzwemmer. “Op Curaçao won hij bij wijze van spreken met zijn ogen dicht. Op aanraden van zijn coach, die als kind niet dezelfde kans had gekregen, lieten we hem naar Nederland gaan. Ook al was hij pas 15.”

Camillo Berenos woont aanvankelijk bij de ouders van zwemmer Pieter van den Hoogenband, maar die hebben het al zo druk met hun eigen zoon, dat er een ander gezin voor hem gezocht wordt. Tijdens een telefoontje met zijn zoon hoort Berenos aan Camillo’s stem dat hij niet gelukkig is en besluit om naar Nederland te verhuizen. “Het hoefde niet van hem, maar het blijft toch je kind.” Camillo haalt een aantal keer een Nederlands record, maar stopt uiteindelijk toch met zwemmen. “Hij was vooral goed op de langere afstanden, maar de training was gericht op de korte afstanden waar Van den Hoogenband en Inge de Bruin goed in waren.”

Ook binnen Nederland blijft Berenos vaak verhuizen, reden waarom hij woont in Rotterdam, een atelier heeft in Den Haag en lid is van de kunstkring in Voorschoten, maar hij werkt sindsdien wel full time als kunstenaar. Hij nodigt mensen uit om met een open blik te kijken naar zijn werk, dat om die reden ook zelden een titel heeft.

Berenos wijst naar de drie schilderijen in zijn atelier waar bij uitzondering mensen op staan afgebeeld, overigens wederom binnen een kader van strepen en vierkantjes. “Deze zijn gebaseerd op de foto’s van een Amerikaanse toneelfotograaf. Toen ik ze zag, moest ik denken aan Curaçao. Dat gebeurde binnen een fractie van een seconde. Ik heb geweigerd om ze te exposeren met de foto’s ernaast. Het heeft geen zin om naar die foto’s te kijken, want het is niet dit werk. Mensen staan niet open voor kunst, als ze willen zien wat ze al weten.”

Heel even komt de leraar weer boven in Berenos. “Kinderen van de basisschool staan wat dat betreft meer open voor kunst dan pubers of volwassenen. Als je volwassenen een opdracht geeft om iets te maken, gaan ze eerst een kwartier nadenken hoe ze het aan zullen pakken. Kinderen zijn al begonnen als je halverwege de uitleg bent. Denken blokkeert. Je schildert dingen die je niet in woorden kunt zeggen. Dat geldt voor alle schilderijen die ik maak.”

Enige expositie op Curaçao

Berenos exposeerde slechts één keer op Curaçao. In 2007 waren zijn schilderijen te zien in de Snip Gallery bij het Curaçaosch Museum. “Ik wilde ooit, al was het maar één keer, exposeren op het eiland waar ik geboren ben. De Snip Gallery was als enige geschikt omdat ze veel grote muren hebben. Anna Oltheten deed de opening. Ik ken haar en vind haar werk mooi”, zegt hij. Berenos reageerde in eerste instantie terughoudend op het nieuws dat een van zijn schilderijen verkocht was. “Ik ben niet geïnteresseerd in het geld. Ik wil weten waarom iemand mijn schilderij koopt. De koper bleek een verzamelaar die uitsluitend kocht wat hij zelf mooi vond en niet geïnteresseerd was in bekende namen. Toen was ik tevreden.”

Een culturele blik vooruit

De Curaçaosche Kunstkring stond afgelopen tijd volop in de schijnwerpers in verband met de viering van het tachtigjarig bestaan. Na uitgebreid bij de historie te hebben stilgestaan, is het nu tijd een blik vooruit te werpen. Wat heeft De Curaçaosche Kunstkring in petto op korte en lange termijn?

Tekst: Victorine Stille Foto's: Edsel Sambo en Ken Wong

Junior Tecla trad op tijdens het jubileumweekend. De Curaçaosche Kunstkring maakt zich er hard voor om traditionele klassieke muziek in een nieuw jasje te steken.

Liefhebbers van podiumkunsten op Curaçao konden in maart hun hart ophalen met onder meer het tachtigjarig jubileum van de Kunstkring, het Curaçao International Film Festival, een quatre-mains concert in de Fortkerk en de Avila Chamber Music Celebration. Wie niet beter zou weten, zou denken dat het daarmee afgelopen was voor een jaar. Niets is minder waar.

Iedere maand is er op het gebied van podiumkunsten op Curaçao wel iets te zien en te horen. Toch gebeurt het dat cultuurliefhebbers pas achteraf te weten komen dat er een concert, film of toneelstuk was dat ze graag hadden bezocht. Hoe komt het dat op Curaçao, waar veel uitvoeringen worden gegeven, de kunstliefhebbers soms achter het net vissen?

Felicia van Loon, voorzitter van De Curaçaosche Kunstkring: "Er bestaan op Curaçao veel initiatieven als het gaat om podiumkunsten. Vaak organiseren zij onafhankelijk van elkaar culturele evenementen. Een centrale organisatie ontbreekt. Veel van de initiatieven draaien op vrijwilligers en hoe hard zij ook werken, het komt helaas weleens voor dat ze hun doelgroep niet optimaal bereiken. Ik moet eerlijk bekennen dat, ook al sta ik door mijn interesse en functie midden in het culturele leven, ik ook wel eens achteraf hoor van een interessante opvoering."

Het heden

De Curaçaosche Kunstkring vierde onlangs het tachtigjarig jubileum groots met optredens van onder anderen Junior Tecla, Randal Corsen, Wim Statius Muller en Inge Laurijssens. En met paneldiscussies, workshops voor kinderen en filmvertoningen.

In de tijd van zijn bestaan kende de Kring actieve en minder actieve jaren. Het huidige bestuur streeft ernaar iedere twee maanden een concert of evenement te organiseren. Van Loon: "Op dit moment telt de Kunstkring ruim honderd leden. Sinds 10-10-'10 is het financieel moeilijker geworden voor de Kring vanwege de verminderde subsidies van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Desalniettemin hebben we mooie plannen voor dit jaar. Met het jubileumconcert nog vers in het geheugen betreden pianist Wim Statius Muller en violiste Inge Laurijssens op zaterdagavond 9 mei alweer het podium met een speciaal moederdagconcert in het Avila. De samenwerking tijdens het jubileum was zowel voor de musici als voor het publiek een groot succes. Jammergenoeg verlaat Laurijssens deze zomer het eiland. We vinden het dan ook fantastisch dat ze nog een keer wil optreden."

Levens-Wijngaarde: "Behalve de financiële uitdaging is het ook altijd een kunst om de geschikte ruimte voor een optreden te vinden. De sluiting van het Centro Pro Arte zo'n tien jaar geleden was een behoorlijke aderlating voor het eiland wat betreft geschikte optreedruimtes. Gelukkig zijn er het Avila en het Curaçaosch Museum, maar daar kunnen maar honderd man per keer terecht. Dan heb je ook nog de Fortkerk, maar die is de komende maanden voor renovatie gesloten. De grotere concerten moeten dus even wachten."

Korte termijn

Het is een misverstand dat De Curaçaosche Kunstkring alleen klassieke muziekoptredens organiseert. "Van oudsher is het doel van de Kunstkring het bevorderen van kunstuitingen op alle gebieden. Dit heeft zich geuit door onder meer gaten op te vullen die binnen de podiumkunsten vallen. Op het gebied van de klassieke muziek zijn er niet zoveel initiatieven. De Kunstkring neemt dat graag voor haar rekening", legt Levens-Wijngaarde uit.

Om te laten zien dat de Kunstkring meer is dan klassieke muziek vertelt Van Loon over het theaterfestival dat voor september van dit jaar gepland staat. "Van 9 tot en met 18 september organiseert Luna Blou voor de tweede keer een theaterfestival gebaseerd op werken van auteurs van Curaçaose bodem. De Curaçaosche Kunstkring ondersteunt Luna Blou met de organisatie van dit festival. Het festival vorig jaar was een groot succes, we zien dan ook erg uit naar de komende editie."

Van Loon en Levens-Wijngaarde zijn ervan overtuigd dat in samenwerking een oplossing schuilt voor het optimale bereik van de doelgroepen en de beperkte financiële armslag. Van Loon: "De bundeling van krachten van podiumkunstenorganisaties kan op verschillende niveaus. Niet zelden ondersteunt De Curaçaosche Kunstkring andere podiumkunsteninitiatieven, bijvoorbeeld door het leveren van vrijwilligers die aan de deur kaartjes verkopen of met het drukken van programmaboekjes."

Een ander evenement dat tot stand is gekomen door vereende krachten is het optreden van pianist Julian Gargiulo uit New York. Van Loon: "Millicent 'Dudi' Smeets-Muskus attendeerde ons op Julian Gargiulo. Haar dochter in Singapore is bevriend met de pianist en zo hebben we kunnen organiseren dat hij in de herfst van dit jaar naar Curaçao komt. Het idee is om een optreden te organiseren samen met lokale musici. Een ander voorbeeld van samenwerking is het Kerst Sing Along Concert voor kinderen samen met klarinettist Hein van Maarschalkerwaart en pianiste Ilja Huang dat ook dit jaar weer op het programma staat."

Als Van Loon het heeft over samenwerking op alle niveaus, dan bedoelt ze ook op regionaal niveau. "Ook Aruba en Bonaire hebben hun eigen kunstkring. In samenwerking met Bonaire zijn in november vorig jaar violist Jeroen de Groot en pianist Bart van de Roer naar Bonaire en Curaçao gekomen voor een optreden. Op 22 en 26 mei komt pianist Marcel Worms uit Nederland hier om gedeeltes van zijn juist verschenen cd Danzas Caribeñas te spelen, respectievelijk in het Avila en in het Paleis van de Gouverneur. Worms komt naar de Cariben in samenwerking met de Arubaanse Kunstkring en de Bonaire Art Circle. Hij zal dan ook op Aruba en Bonaire optreden.

Lange termijn

Om nog minstens tachtig jaar te kunnen bestaan heeft De Curaçaosche Kunstkring een duidelijke langetermijnvisie. Van Loon: "Klassieke muziek wordt vaak geassocieerd met een wat ouder publiek. In Nederland zie je de afgelopen jaren een duidelijke omslag in het publiek. Steeds meer jongeren weten de weg naar klassieke optredens te vinden. Ik heb er alle vertrouwen in dat deze ontwikkeling ook op Curaçao doorzet.

In september 2014 organiseerde de Curaçaosche Kunstkring de voor het eerst een theaterfestival, Boeli & Tip. Op de foto het stuk 'Schilden van Leem' met Jelleke Praamsma en Jeroen Heuvel. Dit jaar zal in september voor de tweede keer een festival, gebaseerd op werken van auteurs van Curaçaose bodem, worden gehouden in Teatro Luna Blou.

Dat gaat echter niet vanzelf, daarvoor moet je het aanbod aanpassen. De Curaçaosche Kunstkring maakt zich er hard voor om traditionele klassieke muziek in een nieuw jasje te steken. De optredens van Randall Corsen en Junior Tecla tijdens het jubileumweekend waren daar een voorbeeld van. Een specifieke doelgroep waar de Kunstkring zich op wil richten zijn de ouders van kinderen die naar de muziekschool gaan of muziekles krijgen. Opvallend genoeg zien zij het belang in van muziek voor hun kinderen, maar zien we henzelf zelden terug in het publiek." Levens-Wijngaarde: "Om een grotere doelgroep te bereiken hebben we besloten waar mogelijk meertalig te zijn, in ieder geval Nederlands, Papiamentu en Engels." Daarnaast is het een speerpunt van De Curaçaosche Kunstkring om in de toekomst, behalve de traditionele muziekoptredens, ook andere evenementen te organiseren. Een voorbeeld daarvan zijn muziekwedstrijden en het vertonen van art films en documentaires.

Voortbestaan

Net als vele culturele instellingen bestaat De Curaçaosche Kunstkring bij de gratie van vrijwilligers, leden, sponsors en het Prins Bernhard Cultuurfonds. Van Loon: "Zonder hen zijn we nergens. Eén van de voorwaarden van het Fonds is dat we de subsidie lokaal gebruiken. Dat betekent dat we daarmee bijvoorbeeld geen vliegtickets voor onze internationale artiesten mogen betalen en dat maakt de uitdaging om een optreden te organiseren soms groot. In het verleden sponsorden vliegtuigmaatschappijen de tickets nog weleens. Nu proberen we die kosten te ondervangen door de regionale samenwerking die ik eerder noemde. Vrijwilligers kan je nooit genoeg hebben en ik denk dat ik dan namens iedere culturele instelling spreek. Extra handen zijn altijd welkom, maar ook ideeën voor nieuwe optredens."

Concreet gaat de kortetermijnagenda niet veel verder dan volgend jaar. Levens-Wijngaarde: "Wat voor volgend jaar in ieder geval op het programma staat, is een vervolg op het muziek- en kunstfestival dat we dit jaar organiseerden om ons jubileum te vieren. Dat zijn we onszelf en Curaçao verplicht."

De Curaçaosche Kunstkring organiseert evenementen voor jong en oud.

De Curaçaosche Kunstkring

De Curaçaosche Kunstkring is op 12 augustus 1935 opgericht op initiatief van Rudolf Boskaljon. Het eerste optreden georganiseerd door de Kunstkring was het concert van het Hollands Trio, bestaande uit George van Renesse, piano, Ferdinand Helman, viool en Henk van Wezel, violoncel. In het oprichtingsjaar kende de Kunstkring 16 leden, inclusief het bestuur onder de bezielende leiding van voorzitter Boskaljon. Het bleef niet bij het optreden van het Hollands Trio. In 1937 bezocht onder anderen het wereldbekende kinderkoor 'Die Wiener Sängerknaben' het eiland en verzorgde drie optredens. In datzelfde jaar kwam ook het Don Kozakkenkoor naar Curaçao. In 1939 bracht de Poolse pianist Arthur Rubinstein een indrukwekkend programma op het eiland ten gehore. In 1940 werd de opera Carmen van Georges Bizet opgevoerd door de Chicago Civic Opera en de Metropolitan Opera New York in de Curaçaose Stadsschouwburg. In 1943 trad de Amerikaanse violist Yehudi Menuhin zowel in februari als in juli op. Boskaljon zou tot 1955 voorzitter blijven en heeft in die twintig jaar uitgebreid verslag gedaan van de door De Curaçaosche Kunstkring georganiseerde optredens. Andere bekende voorzitters in de tachtigjarige geschiedenis van de Kunstkring zijn Robby de Rooy, Johnny Kleinmoedig en Wim Statius Muller. Statius Muller is tevens erelid.

De Curaçaosche Kunstkring vierde onlangs het tachtigjarig jubileum met diverse optredens.

Is het gedaan met de middelmanager?

Er was een tijd dat 'de arbeider' zich zes, soms zeven dagen per week naar zijn werk zeulde om in het zweet zijns aanschijns zijn 'brood' te verdienen. 'De arbeider' was laag of in het geheel niet opgeleid en had een 'baas' nodig om er voor te zorgen dat de man de kantjes er niet vanaf liep. Want, het werkschuw tuig was liever lui dan moe zo was de gedachte.

Tekst: **Marcel Truyens**

De werktijden werden zeer strak gehanteerd, drie keer te laat en je was af en de arbeiders dromden aan het einde van de werkdag tegen de fabriekshekken aan in afwachting van 'de fluit' en het moment dat ze werden losgelaten.

Hoe groter de fabrieken werden, hoe meer 'bazen' er nodig waren om het geteisem in bedwang te houden en ervoor te zorgen dat de arbeid werd geleverd. En zo ontstond er het fenomeen van wat we nu kennen als 'de manager'.
De manager is een merkwaardig verschijnsel, alleen in Nederland zijn er al zo'n 3 miljoen. Manager zijn is een vak waarvoor je kunt worden opgeleid en ben je dat niet, dan is er geen vak waarvoor zo verschrikkelijk veel cursussen bestaan als voor 'de manager'.
En wat doet de manager? De manager zorgt ervoor dat anderen uitvoeren waarvoor hij of zij de verantwoording op zich heeft genomen. De manager heeft dan ook een enorm pallet aan instrumenten ter beschikking waarmee hij de mensen zo ver kan krijgen dat ze inderdaad gaan waarmaken wat hij/zij aan de baas heeft beloofd. Dat strekt zich uit van paaien tot dreigen, van motiveren tot dwingen.
Daarnaast bemoeit de manager zich graag met hoe de dingen worden gedaan. Onder het mom van efficiency, effectiviteit, kostenbesparingen, kwaliteit, concurrentiële voordelen en allerlei andere wazige prestatie-indicatoren. Om te bewijzen dat de manager zijn werk als manager goed doet, moet de manager ook meten. Want meten is weten, nietwaar?

Intussen staat de manager niet alleen, want de meeste managers hebben collega-managers. Die managen weer andere mensen en het is voor de organisatie belangrijk — vaak volstrekt onduidelijk waarom — dat alle managers op één lijn zitten. Managers hebben ook een eigen taal die bestaat uit allerlei zelfverzonnen woorden en begrippen, volstrekt onbegrijpelijke en vaak in de context volstrekt misplaatste uitspraken. Dat taaltje is voor de manager nogal belangrijk om zichzelf ten opzichte van zijn ondergeschikten en van zijn collega-managers te profileren. Eufemismen zijn waarschijnlijk het allerbelangrijkst; met het gebruik van verkleinwoordjes als 'uitdaginkje' in plaats van 'gigantisch probleem' profileert de manager zich als iemand waarvoor niets te groot is.
Maar inmiddels dringt de vraag zich op wat het leger aan managers eigenlijk opbrengt en toevoegt. Behalve dat ze een organisatie geld kosten lijkt het erop dat ze verschrikkelijk goed zijn in het vertragen van processen. Dat heeft te maken met de overlegdrang die diep in het managementvak zit gebakken. Vergaderen als dagbesteding en 'als ik het niet weet dan bestaat het niet'. Ik ken maar heel weinig managers die geen informatieplicht hebben opgelegd aan hun 'ondergeschikten'. Managers vreten dus tijd van mensen. Daarnaast zijn managers zelden productief. Managers zijn bijvoorbeeld erg veel tijd kwijt aan het 'meten' en rapporteren van prestaties. Prestaties die vaak zijn afgeleid van ondernemingsdoelstellingen en zelden bijdragen aan een betere klantervaring. En, nu komt tie, managers blijken nogal eens zeer demotiverende effecten op hun ondergeschikten te hebben.
Dat laatste geldt vooral de laag die we kennen als 'middelmanagement': deze groep heeft niet de senioriteit die kenmerkend is voor directieleden en niet meer het enthousiasme en de gedrevenheid van de junioren. Deze groep lijkt erop gebrand te zijn de status quo in stand te houden terwijl een groot aantal er vanuit gaat dat hun ideeën geen waarde hebben in innovatieprocessen. Maar hoewel we met een steeds beter opgeleide werknemerspopulatie te maken hebben die in afnemende mate behoefte heeft aan 'management' is er voor de middelmanager wel degelijk een rol weggelegd.

Een rol die te maken heeft met de houding van directies. Als directies de hoofdtaken en prioriteiten van het middelmanagement zouden verleggen van productiviteit en het realiseren van operationele doelstellingen naar innovatie en creativiteit, dan zou deze groep van onschatbare waarde kunnen blijken te zijn. Het middelmanagement begrijpt over het algemeen namelijk heel goed dat innovatie belangrijk is, maar ziet het simpelweg niet als een verantwoordelijkheid van het eigen team. Daarenboven wordt de gemiddelde manager niet afgerekend op experimenten maar op meetbare productiviteit.
Dit leidt dus tot een situatie waarin innovatie een stiefkindje wordt dat niet is ingebed in de onderneming maar 'ergens' — niemand weet waar — zweeft. Ondernemers zouden er wellicht verstandig aan doen om het middelmanagement aan te sporen om te innoveren, dingen anders te doen, verbeterpunten te melden en hun directe collega's aan te moedigen hetzelfde te doen. Daag uw middelmanagement uit om fouten te maken en daarvan te leren en zorg dat deze waardevolle groep carrière kan maken op grond van gerealiseerde innovatie en creativiteit, het verbeteren van processen en het slechten van (interne) barrières en niet langer alleen op het tijdig rapporteren van dagdagelijkse beslommeringen.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior marketing en communicatieconsultant bij Liquid Soul te Curaçao.
E | marcel1963@mac.com

Nieuwe vliegtuigen, meer bestemmingen en speciale acties

Arkefly viert 10-jarig bestaan

Arkefly heeft onlangs de vloot uitgebreid met 3 Dreamliners, net een verbouwing van het pand op Curaçao achter de rug en het vliegbedrijf bestaat deze maand ook nog eens 10 jaar. Tijd dus voor een feestje. Dat wordt momenteel gevierd met het publiek door middel van speciale acties, ook op de routes tussen de eilanden en Nederland.

Lara Soetekouw, area manager TUI en Arkefly Aruba, Bonaire en Curaçao, is heel trots op haar teams en wat ze lokaal hebben bereikt met elkaar. Ze bedankt langs deze weg ook alle passagiers die Arkefly in de laatste 10 jaar van en naar Nederland heeft mogen vervoeren en alle overige relaties en partners.

Ze geeft een kijkje achter de schermen van Arkefly, onderdeel van TUI Nederland. Deze reisorganisatie verzorgt jaarlijks meer dan 1,5 miljoen vakanties.
De groei van Arkefly is niet te stoppen. "Onze sterke kanten zijn ons product, het 360 graden klantencontact en onze bereikbaarheid", zegt Soetekouw hierover. Sinds een paar jaar is bijvoorbeeld een gedeelte van het contact center op Curaçao geplaatst, waar 16 medewerkers de klanten telefonisch te woord staan. "Wij zijn de aanvulling op de kantoortijden in Nederland. Hierdoor kunnen klanten ons tot 11 uur in de avond Nederlandse tijd bereiken. Voor onze lokale klant hebben onze sales offices op Curaçao en Aruba ruime openingstijden en een centrale ligging."

Precies 10 jaar geleden begon Arkefly met een klein kantoor van 5 sales agents op Hato. Nu werken op Curaçao, Aruba en Bonaire bijna 70 mensen bij de organisatie, die gevestigd is naast Promenade Shopping Center. Het vernieuwde pand huisvest een verkoopkantoor, het management, de reisleiding en alle backoffice-medewerkers, inclusief het contact center. Op Aruba heeft Arkefly een vestiging aan de L.G. Smith Boulevard. Met de verbouwing heeft Arkefly beide kantoren aangepast aan de nieuwe branding van de internationale organisatie.

Vanuit een kantoor op Hato handelen de 2 station managers alle werkzaamheden rond de vluchten af. Bovendien heeft Arkefly 21 cabinepersoneelsleden in dienst, die vanaf Curaçao worden ingezet. Soetekouw: "Zij spreken Papiaments en staan een groot deel van onze passagiers in hun eigen taal te woord. Maar of je Antilliaans bent of niet, hoe leuk is het niet als je vanuit Amsterdam welkom wordt geheten in het Papiaments? Dan is je vakantie echt begonnen!"

Area manager van TUI Lara Soetekouw (derde van rechts) is heel trots op haar teams en wat ze lokaal hebben bereikt met elkaar.

De passagiersgroei is grotendeels te danken aan het feit dat Europeanen hun vakantie graag doorbrengen in zonzekere gebieden, maar ook de lokale klant, vertrekkende vanuit de eilanden richting Nederland, levert een groot aandeel aan de groei. De vloot is onlangs uitgebreid met 3 Dreamliners - het nieuwste generatie vliegtuig van Boeing - die op alle verre bestemmingen van TUI Nederland vliegen, waaronder Curaçao, Aruba, Bonaire en binnenkort St. Maarten."

Eindhoven en St. Maarten

Tot op heden konden lokale passagiers alleen van en naar Amsterdam vliegen, maar vanaf 1 november aanstaande vliegt Arkefly ook 2 keer per week van en naar Eindhoven. "Het vliegveld van Eindhoven is volop in ontwikkeling, biedt passagiers alle comfort en de mogelijkheid om dichter bij hun eindbestemming aan te komen of in de omgeving van hun woonplaats te vertrekken."
Vanuit Curaçao naar Eindhoven wordt op dinsdag en zaterdag gevlogen, en vanuit Eindhoven naar Curaçao op woensdag en zondag. Voor Eindhoven airport is dit de eerste verre vlucht. Met ingang van 1 november biedt Arkefly daarnaast 2 keer per week vluchten naar St. Maarten vanuit Amsterdam en vice versa. Deze vluchten staan gepland op de woensdag en zondag. Tenslotte breidt de airline het aantal vluchten naar Curaçao vanuit Amsterdam in de zomer tijdelijk, en vanaf 1 november permanent uit naar 9 keer per week. 5 Keer per week zal de airline een tussenstop maken op Aruba.

TUI Groep

Het moederbedrijf TUI Groep opereert in 130 landen en telt 77.000 medewerkers wereldwijd. De TUI Groep streeft meer samenwerking tussen alle TUI organisaties na. "En wij ook, we gaan voor het groepsbelang", aldus Soetekouw. "We hebben hier op de eilanden de volwassenheid van een grote organisatie bereikt en dat geeft stabiliteit. We kijken continu waar we verder kunnen groeien, synergie kunnen creëren en hoe we maatschappelijke betrokkenheid kunnen realiseren."

Raad van Kinderen Curaçao

TUI/Arkefly Curaçao heeft het 10-jarig jubileum aangegrepen om haar aanwezigheid op het eiland als touroperator, airline en werkgever ook duurzaam te maken door met veel plezier een vooruitstrevend maatschappelijk project te beginnen: De Raad van Kinderen van Curaçao. In aanwezigheid van prinses Laurentien, oprichter en directeur van de Missing Chapter Foundation, en Unicef Nederland, partner in het RvK-concept, is tijdens een feestelijke kick off-bijeenkomst in Teatro Luna Blou een groep kinderen gekoppeld aan vertegenwoordigers uit de toeristische sector om zich te buigen over de vraag wat de invloed van toerisme is op de leefomgeving van kinderen en het eiland.

De eerste Raad van Kinderen is groep 8 van het St. Paulus College. Hun parallelgroep 8 maakt - onder leiding van filmprofessionals - een documentaire over het gehele project, die na voltooiing aan diverse, bij kinderen betrokken partijen, ter hand zal worden gesteld. "De kinderen worden meegenomen in de wereld van het toerisme en kijken naar wat dat met henzelf, hun familie en omgeving doet, waardoor meer bewustzijn in de samenleving wordt gecreëerd", aldus Soetekouw.

Speciale acties

Arkefly heeft momenteel een speciale actie om het 10-jarig bestaan te vieren. De acties verschijnen in de media en op de website: www.arkefly.com

Food for thought.

Aubergine: gezond en voordelig

Aubergine, alhoewel gezond en voordelig, is geen groentesoort die erg vaak gegeten wordt. Misschien ligt het aan de wat omslachtige bereidingswijze. Daarom, hoe meer gemakkelijke recepten voor aubergine, des te groter de kans om het vaker te gaan gebruiken.

Tekst: **Miriam de Windt**

Aubergine wordt niet vaak gekozen als groente bij de warme maaltijd. Wel zijn er verschillende gerechten waarbij de aubergine onmisbaar is. Ratatouille, moussaka en 'eggplant parmesan' zijn de bekendste. Aubergine bevat veel goede voedingsstoffen en antioxydanten. Belangrijke antioxydanten zitten in de schil.

Eet aubergine derhalve altijd met schil. Aubergine behoort tot de famile van de nachtschade. Onder meer aardappelen, tomaten en paprika ook. Allergische reacties van de nachtschade-familie komen vaak voor. Indien u op aardappelen, tomaten, of paprika reageert, is het niet onwaarschijnlijk dat u ook zult reageren op aubergine. Jeuk, prikkelingen, lippen en mondholte en keel kunnen opzwellen. Aubergine bevat namelijk veel histamine. Indien u reageert op aubergine is voorzichtigheid geboden. Anders is het een groentesoort die best vaker op tafel mag komen, gezien de voedingswaarde. Niet te vergeten... ook gezien de prijs.

Pecorino romano kaas

Vroeger werd kaas voornamelijk gemaakt van schapenmelk. Schapenmelk is zoeter en het bevat meer vet, eiwitten en kalk dan volle koemelk. Alle kazen in Italië genaamd pecorino duiden op het feit dat de kaas gemaakt is van schapenmelk. Pecorino romano wordt veelal gebruikt ter vervanging van parmesano.
Een onderzoek in Italië wees uit dat pecorino romano grote hoeveelheden Omega-3 en -6 onverzadigde vetzuren bevat. Zoals bekend spelen deze vetzuren een belangrijke rol in de preventie van hart- en vaatziekten en bij het verlagen van LDL-cholesterol in uw bloed.
Indien u een koemelkintolerantie cq. -allergie heeft of last van schimmelinfectie (candida), zijn schapenkaas en geitenkaas altijd betere keuzes. In dit recept kunt u bijvoorbeeld ook alleen pecorino romano gebruiken. De aubergine fritters zijn bedoeld als een snack. Gezien het hoge gehalte aan zout en cholesterol, past het niet in een natriumbeperkte voeding en ook niet in een cholesterolverlagend dieet. Een hapje gemaakt van groente is weliswaar altijd veel beter dan gefrituurde hapjes van vlees. Maar strikt genomen mogen snacks in een natriumbeperkte voeding geen zout bevatten. Bij verhoogd cholesterol is het vermijden van vetten en gefrituurde gerechten een voorwaarde. Serveer deze aubergine fritters inderdaad alleen met citroen, zoals het recept aangeeft. Geen dipsaus, want dan zal het hele plaatje aan voedingsstoffen veranderen. En meestal betekent dipsauzen jammergenoeg geen gezonde aanvulling.

Analyse van recept

Gewenste voedingsstoffen: vezels, calcium, ijzer, vitamine A, B1, B2 en C. Ongewenste voedingsstoffen: vetten, verzadigde vetten, cholesterol, natrium (zout).
Vezels en Vitamine C: deze worden nagenoeg uitsluitend geleverd door de aubergine. Aubergines leveren ongeveer 8 procent van het DAH voor vezels en 14 procent voor vitamine C. Calcium, vitamine A, B2: afkomstig van de twee kaassoorten. Samen leveren ze 85 procent van de hoeveelheid calcium in het recept. De kaas in het recept is ook mede leverancier van vitamine A en B2.
Voor wat betreft vitamine A en B2, deze worden ook geleverd door de aubergine, het ei, en munt.

IJzer: na de aubergine, is de munt de grootste leverancier van ijzer in dit recept. Nogmaals ziet u hier het voordeel om met verse tuinkruiden te koken. Vetten, verzadigde vetten, cholesterol en zout: boosdoeners zijn de kazen en het ei. De grootste leverancier van zout is de paneermeel. Niemand die dit had kunnen raden. Brood bevat veel zout. We proeven het niet eens meer, we kennen niet anders. Om paneermeel te maken dient het brood geroosterd te worden. Door het roosteren verdampt al het vocht, hierdoor wordt het zoutgehalte in de paneermeel naar verhouding hoger. Vetten en het cholesterol zijn niet te vermijden bij het maken van dit recept. U zou minder vette kaas kunnen nemen, maar dan boekt u qua smaak zeker in. Het zout in het recept weglaten helpt om het totaal aan zout te minderen. En in plaats van paneermeel kunt u eventueel volkorenmeel gebruiken om het mengsel te binden. Of... paneermeel maken van zoutarm brood.

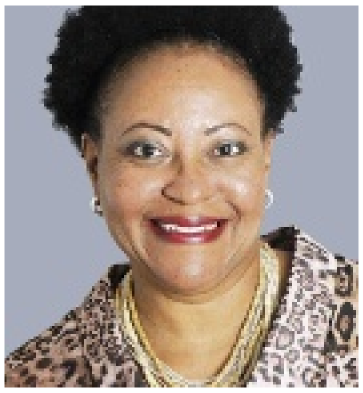

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor 1 portie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/kJoules	260 / 1092	13 %
Natrium	521 mg	26 %
Eiwitten	14 g	14 %
Kalk	260 mg	37 %
Vetten	10 g	15 %
IJzer	2 mg	13 %
Verzadigde vetten	5 g	25 %
Vitamine A	120 mcg	15 %
Cholesterol	104 mg	37 %
Vitamine B1	0,21 mg	21 %
Koolhydraten	28 g	11 %
Vitamine B2	0,28 mg	21 %
Voedingsvezels	6 g	20 %
Vitamine C	21 mg	29 %

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Ingrediënten:
1 grote aubergine
1 ei, losgeklopt
3 tenen knoflook, gepeld en fijn gehakt
2 eetlepels muntblaadjes, fijn gehakt
85 gram of meer paneermeel
45 gram vers geraspte pecorino romano kaas
3 eetlepels vers geraspte Parmezaan
zout en vers gemalen zwarte peper
tarwebloem
olijfolie om te bakken
citroenpartjes

Bereidingswijze:
De oven voorverwarmen tot 190 graden Fahrenheit. De aubergine op een bakplaat leggen en bakken in de oven tot de aubergine heel zacht is. In de magnetron: voor 1 pond, hoog wattage 12 minuten. Het steeltje afsnijden, de aubergine fijn hakken en in een kom doen. Het ei de knoflook, de munt, de paneermeel en de geraspte kazen goed mengen en met zout en peper afmaken en als het mengsel te zacht is nog wat paneermeel toevoegen. De handen door de bloem halen en van het auberginemengsel kleine balletjes van 5 cm doorsnee maken. Op een schaal of bord leggen. 5 mm olijfolie in een gietijzeren koekenpan schenken, verhitten. Een paar aubergineballetjes door de bloem halen en voorzichtig in de hete olie laten zakken. Met de rest van het mengsel herhalen. Bakken tot ze aan alle kanten bruin zijn. Op keukenpapier laten uitlekken. Met wat zout bestrooien als ze nog warm zijn. Direct serveren met citroenpartjes.

Voor 4 personen.

Eet smakelijk,
May

Letra

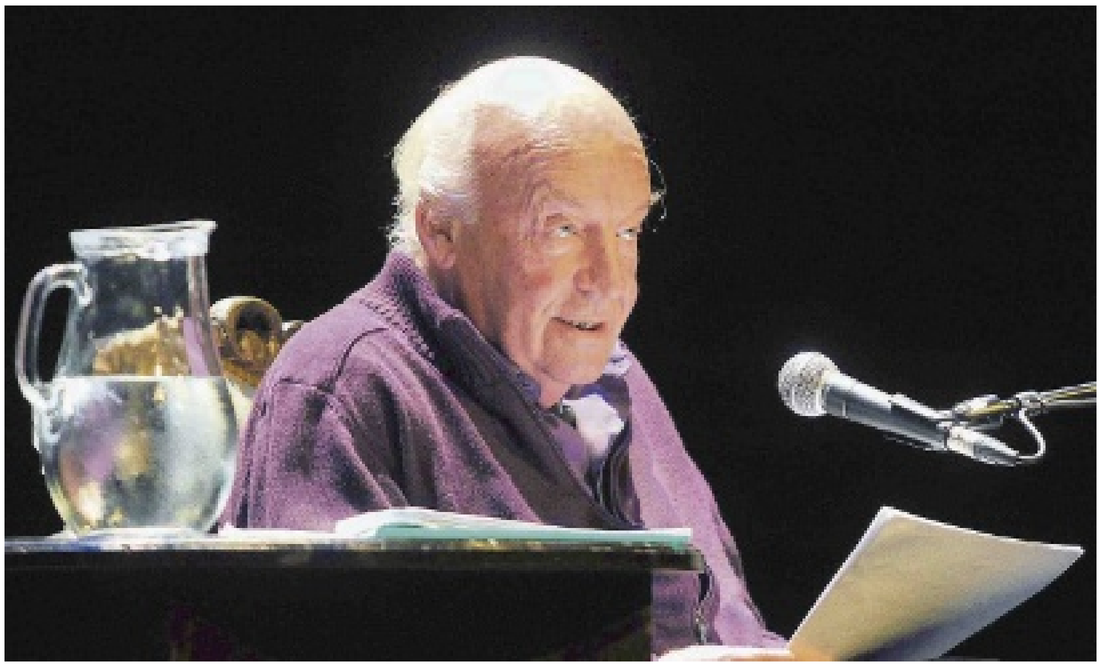

Foto: AFP photo/Miguel Rojo

Eduardo Galeano terwijl hij voorleest uit zijn destijds nieuwe boek ‘Los hijos de los dias’ in het Solis Theater in Montevideo in april 2012.

Günter Grass

Vorige week overleed Günter Grass in zijn woonplaats Lübeck, een van de belangrijkste na-oorlogse Duitse schrijvers, die vooral door zijn indrukwekkende, soms absurdistisch-beeldrijke roman ‘De blikken trommel’ (1959) veel aandacht kreeg. Hij schreef meer en ontving in 1999 zelfs de Nobelprijs voor literatuur. Toen wist bijna niemand nog dat hij zijn eigen oorlogsverleden mooi had opgepoetst. In 2006 besloot hij openbaar te maken dat hij zich inderdaad op 17-jarige leeftijd had aangemeld bij de Waffen-SS. Dat hij in de oorlog foute keuzes maakte was bedenkelijk, maar ook enigszins begrijpelijk voor een tienerjongen. Dat hij naderhand daarover zweeg en zich jarenlang had opgeworpen als criticus van Hitler-Duitsland werd hem nu als hypocriet aangewreven.

Toen hij enkele jaren geleden een nogal anti-semitisch klaagdicht schreef waarin hij Israël ervan beschuldigde Iran te willen vernietigen, bleef er van zijn reputatie weinig meer over. De aap was uit de mouw gekomen, maar dat nam niet weg dat ook enkele fantastische romans en toneelwerken uit die mouw waren gekomen. En dat hij goed aanvoelde dat een derde Wereldoorlog zal uitbreken als we onze ogen gesloten houden.

Foto: AFP photo

Günter Grass in december 1999.

Foto: AFP photo / Miguel Rojo

Een erewacht bij de doodskist van de Uruguayaanse schrijver Eduardo Galeano tijdens de dodenwake die vorige week werd gehouden in het Congres in Montevideo.

Eduardo Galeano

Vorige week overleed eveneens de Urugayaanse schrijver Eduardo Galeano. Hij werd 74 jaar. Galeano kwam uit een verarmde aristocratische familie. Op 14-jarige leeftijd moest hij de kost gaan verdienen. Later werd hij journalist. Hij werkte voor diverse links-kritische bladen. Grote bekendheid kreeg hij met ‘Las venas abiertas de América Latina’, 1971 (Vertaling: Aderlating van een continent), over de uitbuiting van Latijns-Amerika door Europese koloniale mogendheden en later door de Verenigde Staten. De rechtse dictatuur in Uruguay vond het geen leuk boek en besloot hem te arresteren. Hij wist te vluchten naar Argentinië.

Toen ook daar enkele rechtse generaals de macht grepen en hem op een dodenlijst plaatsten, moest hij wederom de wijk nemen. Ditmaal vluchtte hij naar Spanje. Zijn werken begonnen ondergronds te circuleren in linkse kringen in Zuid-Amerika.

In 1985 kon hij terugkeren naar het inmiddels democratisch geregeerde Uruguay. Hier richtte hij ‘Brecha’ als nieuw links tijdschrift op. Galeano schreef nog 30 boeken en ontelbare artikelen voor tijdschriften en kranten. Op latere leeftijd oefende hij kritiek uit op zijn hoofdwerk. Veel bewonderaars stonden perplex. Maar zijn zelf-kritiek werd ook gewaardeerd. Er zijn niet veel schrijvers die de moed daartoe hebben. Hij vond het allemaal te zwaar aangezet, te zwart-wit, te ongenuanceerd. Bovendien realiseerde hij zich te weinig opleiding te hebben genoten om een evenwichtig oordeel te kunnen vormen over de gevolgen van koloniaal imperialisme. Kortgeleden, in een interview met El Pais, sprak hij zich uit over zijn visie op de functie van literatuur in de samenleving. Literatuur is bedoeld om denken, kritisch denken te stimuleren. Iedere geschreven tekst ziet hij als rudimentair literair. Vooral graffiti-teksten. Dit inzicht komt het best tot uitdrukking in zijn Espejos (2008). Korte teksten, bijna willekeurige verhaaltjes, voorvallen, vergeten legendes en gedachten, waarin de auteur zichzelf gespiegeld zag en die hem al lezend ingevingen gaven en de lezer op zijn beurt ingevingen geven. Over gevaarlijke hoekjes in het Caribische gebied, de ananas, Mozart en de oorsprong van de lift. Een kleine 1000 bij elkaar. De ingevingen zijn gerelateerd aan het waanzinnige verlangen van mensen om de dienst in het leven van medemensen uit te maken. Alsof daarmee iets te ‘winnen’ valt. Pijnlijke spiegels dus die ons maar blijven aanstaren... tot het tot ons doordringt wie we zijn? Espejos, vermoedelijk zijn sterkste en meest indrukwekkende werk.

Foto: AFP photo/Tobias Schwarz

Een vrouw tekent het condeolanceregister voor Günter Grass in het Günter Grass-huis in Luebeck vorige week.

Ars Poëtica.

Spiegels

Spiegels zijn met mensen gevuld
Wat onzichtbaar is kijkt ons aan
Wat vergeten is herinnert zich ons
Zien we onszelf, zien we hen
Wanneer wij ons omdraaien, doen zij dat ook?

Eduardo Galeano
Uit Espejos, 2008, vertaling BK

Oproepkrachten

Steeds vaker maak ik in mijn advocatuurlijke praktijk mee dat werkgevers wensen te werken met oproepkrachten. Dit om werknemers flexibeler in te kunnen zetten en beter in te kunnen spelen op 'pieken' in het werk.

Tekst: **William ten Veen**

Oproepkrachten zijn werkzaam op basis van een oproepovereenkomst. In de praktijk wordt tevens gesproken over: afroepkrachten, flex-werkers, invalkrachten of stand-by medewerkers.

De oproepovereenkomst tussen partijen wordt vaak op papier gezet maar dit is niet wettelijk verplicht. Een groot misverstand is dat als er geen schriftelijk document is er geen oproepovereenkomst tot stand kan zijn gekomen. Ook een mondelinge oproepovereenkomst is een rechtsgeldige overeenkomst. Bij het sluiten van een oproepovereenkomst weten partijen over het algemeen (nog) niet hoe vaak en wanneer er gewerkt zal worden door de oproepkracht.
Een kenmerk van een oproepovereenkomst is dat de oproepkracht in beginsel slechts recht heeft op loon over de daadwerkelijk gewerkte uren. Over de periode dat een oproepkracht wacht op een oproep krijgt deze niets uitbetaald. Om te kunnen beoordelen of een oproepovereenkomst gekwalificeerd dient te worden als een arbeidsovereenkomst (hetgeen veelal het geval is), dan wel een overeenkomst tot het verrichten van enkele diensten, is de feitelijke invulling van de tussen partijen bestaande werkrelatie doorslaggevend. Er is sprake van een arbeidsovereenkomst op grond van de wet als aan de volgende voorwaarden is voldaan: (1) er moet sprake zijn van een gezagsverhouding tussen partijen, (2) de oproepkracht moet de verplichting hebben de overeengekomen arbeid (persoonlijk) te verrichten en (3) de oproepkracht moet loon ontvangen.
De volgende categorieën oproepovereenkomsten worden onderscheiden. Ten eerste: het oproepcontract in de vorm van een voorovereenkomst, op grond waarvan er telkens wanneer er gewerkt wordt een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd ontstaat. Ten tweede: het oproepcontract in de vorm van een arbeidsovereenkomst met uitgestelde prestatieplicht.
In de praktijk wordt veelal gebruik gemaakt van de tweede variant. De reden daarvoor is dat de wet in artikel 7A:1615fa lid 1 sub b Burgerlijk Wetboek van Curaçao bepaalt dat de vierde aaneengesloten arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd tussen partijen van rechtswege wordt geconverteerd in een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. In de arbeidsovereenkomst met uitgestelde prestatieplicht wordt over het algemeen afgesproken dat de werknemer pas zal komen werken nadat deze daartoe wordt opgeroepen. De werkgever is in beginsel verplicht op te roepen wanneer er werk voorhanden is. De oproepkracht is in beginsel verplicht aan de oproep gehoor te geven. Om te voorkomen dat de werkgever op grond van een wettelijke bepaling ook over de niet gewerkte uren loon dient te betalen, dient in de oproepovereenkomst expliciet opgenomen te worden dat slechts loon over de daadwerkelijk gewerkte uren wordt betaald. Indien partijen niet zijn overeengekomen hoeveel uren de oproepkracht door de werkgever (minimaal/maximaal) per week of per maand zal worden opgeroepen, spreken we van een 'nul-urencontract', hetgeen overigens geen wettelijke term betreft.
Net als een gewone arbeidsovereenkomst kan een oproepovereenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd worden aangegaan. Indien de oproepovereenkomst wordt aangegaan voor bepaalde tijd eindigt deze van rechtswege (lees: automatisch en zonder dat voorafgaande opzegging is vereist). In het geval de oproepovereenkomst tussen partijen niet op papier is gezet, wordt deze geacht te zijn aangegaan voor onbepaalde tijd. De voor onbepaalde tijd aangegane oproepovereenkomst (zijnde een arbeidsovereenkomst) eindigt door opzegging of door ontbinding door het Gerecht in Eerste Aanleg op verzoek van één der partijen. De opzegging moet voldoen aan de dwingendrechtelijk voorgeschreven opzeggingsbepalingen van de Landsverordening beëindiging arbeidsovereenkomsten het Burgerlijk Wetboek van Curaçao.
Om te mogen opzeggen heeft de werkgever toestemming nodig van het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn, sector Arbeid. Daarnaast dient de contractuele en bij afwezigheid daarvan de wettelijke opzegtermijn in acht te worden genomen. De werknemer behoeft geen voorafgaande toestemming van het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn, sector Arbeid alvorens de oproepovereenkomst op te kunnen zeggen. Ontbinding zal worden uitgesproken door het Gerecht in Eerste Aanleg indien er sprake is van gewichtige redenen. Indien ontbinding wordt uitgesproken is de rechter bevoegd de werknemer een vergoeding naar billijkheid toe te kennen.

Mr William ten Veen is advocaat en partner bij BBV Legal
tenveen@bbvlegal.com

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 Toestel om nat wasgoed droog te persen, 5 fantastisch, 9 ongeïdentificeerd vliegend voorwerp, 10 Aziatisch land, 11 kunststof, 12 rijtuig met één trekdier, 16 behendig, 19 klein, 22 schmink, 23 dunne kleilaag op keramiek, 26 hulpschaalverdeling, 30 eensgezindheid (Fr.), 33 moeilijkheden, 34 deurraampje, 35 zijrivier van de Rijn, 36 knoeiwerk, 37 rood aanlopen.

VERTICAAL
1 Lier, 2 houtsoort, 3 vaartuig, 4 gesneden hengst, 5 voorgerecht, 6 kinderjuffrouw, 7 erg gemakzuchtig, 8 veel meer dan één, 13 landbewerking, 14 muziekstuk, 15 vertegenwoordiger, 17 rivier in Frankrijk, 18 tweetal, 20 dierenverblijf, 21 thans, 23 alleen, 24 aantal bij elkaar horende mensen, 25 kleur, 27 visuil, 28 bijenhouder, 29 glanszijde, 31 opdracht, 32 brompot.

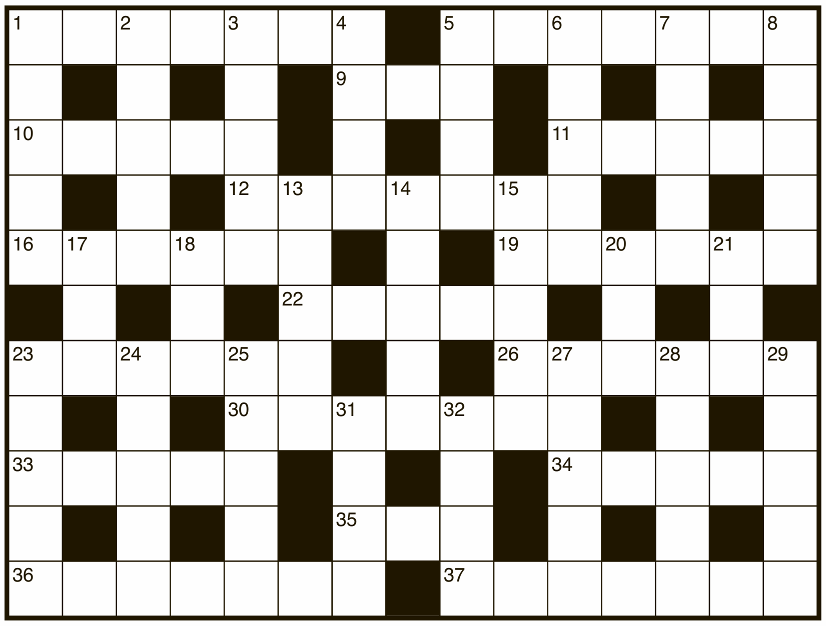

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

C.de Waal
Venezuelastraat 5
Aruba

T. Smeulders
Lyraweg 76
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantoorurен. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

ZWEEDSE PUZZEL

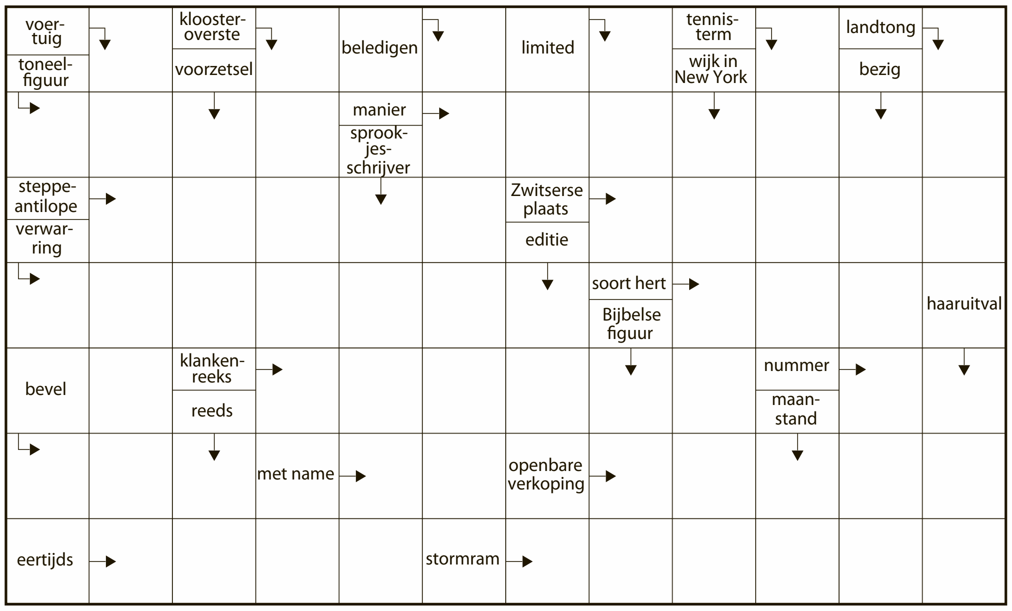

CRYPTOGRAM

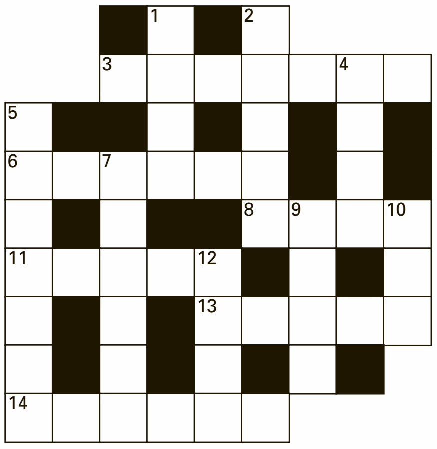

HORIZONTAAL:
3. Ben is geweest (7); **6.** Dier om te knappen (6); **8.** Drank van Engelse bloem (4); **11.** Achteruitgaan in steden (5); **13.** Wat een schande, het is niet van vroeger! (5); **14.** Schrijf het (bits) niet voluit! (6).

VERTICAAL:
1. Hinderlijke vracht (4); **2.** Zijn betrekking is slechts bijzaak (5); **4.** Voorgevel om op te halen (4); **5.** Arbeidstijd van de horlogemaker (7); **7.** Fijn, behalve in een boot! (6); **9.** De rest gaat voorbij (4); **10.** Die lof is niet van deze tijd (3); **12.** De ster voor Zembla (4).

WOORDZOEKER

S	D	I	S	P	O	N	I	B	E	L	S	E
P	G	N	I	D	E	O	V	I	E	U	I	T
U	A	K	A	N	O	U	T	C	A	S	T	L
I	E	T	P	N	B	N	Z	E	T	P	J	N
T	W	W	R	E	A	O	D	E	L	O	S	E
W	U	E	I	N	R	N	O	A	L	R	K	O
A	O	E	O	S	A	F	F	R	A	A	N	R
T	T	S	B	C	U	R	E	E	L	D	A	G
E	E	P	I	R	E	I	J	C	E	I	A	R
R	G	R	R	K	O	T	V	R	T	S	N	E
A	F	O	E	A	E	U	B	U	H	C	S	G
N	E	N	I	I	I	U	W	T	S	H	C	E
R	E	G	R	S	I	R	R	E	E	E	L	L
N	W	G	T	K	T	P	I	R	R	R	V	E
A	N	K	E	R	K	A	D	E	R	IJ	R	N
M	I	N	E	D	IJ	N	S	N	IJ	F	T	A

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

AFREKENEN
ANKERKADER
BESJE
BROUWERIJ
CERES
DEGEN
DELOS
DENIM
DISPONIBEL
EGOIST
FIJNSNIJDEN
FOETSIE
FRICANDEAU
FRITUURPAN
GRIETJE
INBOORLING
IRREEEL
LEGERGROEN
NIEUW
ONDERBUIK
OUTCAST
PERFECT
PEUZELAAR
PIKET
PRAIRIE
RECRUTEREN
REGELEN
RESONANTIE
SAFFRAAN
SCHUB
SPORADISCH
SPUITWATER
TERRA
TOERNOOI
TWEESPRONG
VESUVIUS
VOEDING
VUIST
WEEFGETOUW

© Puzzelland/150425

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

	8		3			4		
1			6			3	5	
		5					6	2
3	1				6			7
2				3		8		
				7	5		2	
	9				7	6		
		8	4			2	9	
	2		8		9	7		

HEAVY

						8		
			9			5		3
2			7					
	6				3			
7	5	8	6					4
		1						7
						9		
4				2				8
	2			1			5	

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

6	9	2	4	7	8	1	5	3
7	5	3	2	1	6	4	8	9
8	1	4	9	3	5	6	2	7
3	2	1	5	9	7	8	6	4
9	4	6	3	8	2	5	7	1
5	8	7	1	6	4	3	9	2
2	3	8	6	4	9	7	1	5
1	6	9	7	5	3	2	4	8
4	7	5	8	2	1	9	3	6

Heavy

7	4	9	8	3	1	5	2	6
8	6	5	4	2	7	9	1	3
1	2	3	6	5	9	4	8	7
5	8	1	9	6	4	7	3	2
9	7	2	3	1	5	8	6	4
4	3	6	2	7	8	1	9	5
3	5	8	1	4	2	6	7	9
2	1	4	7	9	6	3	5	8
6	9	7	5	8	3	2	4	1

Cryptogram:
Horizontaal: 3. Gewaagd; 6. asbest; 8. azen; 11. strik; 13. opzet; 14. nering.
Verticaal: 1. Rede; 2. basta; 4. gave; 5. Marsman; 7. berber; 9. zozo; 10. net; 12. koen.
Woordzoeker:
PLEZIERTJE

Zweedse puzzel

	H		A		S		A		B		L
W	O	U	D		C	O	R	S	I	C	A
	P	E	R	T	H		S	T	O	O	T
W	E	D	E	R	O	M		I	S	R	
	L		M	E	T	A	A	L		V	U
R	Ÿ	N		M	S		F	L	I	E	R
	K	I	N	A		A	D	E	M	E	N

Prijspuzzel

R	IJ	N		B	A	N	D	A	G	E		D	E	S
E		A	T	O	L		I		E	T	U	I		T
U	P	I		K	I	K	V	O	R	S		V	G	A
M	O	E	R		B		A		E		M	A	R	A
A	F	F	O	D	I	L		S	I	M	E	N	O	N
	M		D			D	R	A			D		M	
P	A	N	I	S	C	H		E	G	O	I	S	M	E
L	I	O	N		O		I		O		O	K	E	R
U	S	O		O	N	E	S	T	E	P		A	R	T
I		I	N	K	T		A		N	A	J	A		O
M	A	T		T	E	R	R	E	I	N		T	H	E

Bestemming Curaçao.

'Volgende keer met hele gezin en aanhang'

Debbie (links) en Bartina Koeman met in hun midden nichtje Merlin van Mil.

Merlin van Mil loopt sinds 9 februari stage bij Ñapa. Vorige week kreeg zij de opdracht om een 'stel' te interviewen dat verblijft in Baoase Luxury Resort. Met gezonde spanning meldde ze zich op de dag van het interview bij het resort, waar ze werd opgehaald door general manager Jesse van der Valk. Niet vermoedend dat het eigenlijk een verrassing was van haar tante en nicht waarvan Merlin niet wist dat ze op het eiland waren. Op hun beurt werden zij weer verrast met dit interview.

Tekst: **Merlin van Mil**

Naam: Debbie & Bartina Koeman

Komen uit: Bussum

Business of Pleasure: Pleasure

Aantal dagen: Negen dagen

Verblijven bij: Baoase Luxury Resort

We nemen plaats aan een tafel in het restaurant van Baoase en er wordt mij verteld dat de gasten zich even aan het omkleden zijn en elk moment kunnen komen.
Jesse en ik bespreken wat eventuele onderwerpen voor het interview, totdat ze ineens opkijkt en zegt 'Oh, daar zijn ze!'
Wanneer ik mij omdraai, zie ik tot mijn grote verbazing dat de twee gasten waar ik een interview mee heb mijn tante en nicht zijn die als speciale surprise naar Curaçao zijn gekomen.
Debbie en Bartina Koeman gaan jaarlijks met z'n tweeën op vakantie om hun moederdochterband te versterken. Vorig jaar zijn zij naar Dubai geweest en dit jaar is Curaçao de bestemming geworden, waar zij dus tevens hun nichtje opzoeken.
Debbie en Bartina zijn een keer met de Holland America Cruise Lijn geweest waarbij een tussenstop werd gemaakt op Curaçao. Zij brachten toen een korte dag door op het eiland. Echter, zij zagen toen alleen Punda en het strand van Mambo.
Bartina is vorig jaar mei ook op Curaçao geweest en verbleef toen in hetzelfde resort. Volgens Debbie geven de medewerkers van dit luxe resort je persoonlijke aandacht. "Je wordt echt in de watten gelegd, niets is te veel gevraagd."
Debbie en Bartina hebben sinds anderhalf jaar een eigen cosmeticawinkel in Oosterbeek, Skins Cosmetics genaamd. Ze zijn allebei erg druk met de winkel en doen er alles aan om de klanten echt een ervaring te laten beleven. "We komen hier echt om onze rust te pakken en dat lukt zeker bij Baoase", vertelt Bartina. Debbie en Bartina zijn vorige week naar Penha geweest. Ze waren erg benieuwd naar de verschillen tussen hun eigen winkel en cosmeticawinkels in andere landen. "Ons bezoek aan Penha was een bijzondere ervaring. We moesten bij een medewerkster aangeven welk product wij wilden kopen, toen wij dit hadden gedaan werden we zonder product doorverwezen naar een andere medewerkster om te betalen. Nadat we betaald hadden, moesten we weer terug naar de eerste medewerkster om ons gekochte product mee te nemen. Wij vonden dit zelf wat onnodig allemaal, maar het is wel grappig om te zien hoe het hier gaat!" vertelt Debbie.
Omdat Bartina bij haar vorige verblijf op Curaçao vooral bij het resort bleef en Debbie ook nog niet veel van Curaçao heeft gezien, vinden zij het leuk om nu samen het eiland te ontdekken en ook de andere kanten van Curaçao te zien.
Op de vraag of zij hier zouden kunnen wonen, zegt Bartina: "Met ons leven weet je nooit waar je terecht komt! Misschien wordt mijn man Ronald ooit nog een keer bondscoach van Curaçao, dat lijkt mij echt fantastisch." Ze zijn verliefd geworden op de Curaçaose stranden en de lekkere temperatuur. Het lijkt hun dan ook erg aardig om nog een keer terug te komen op het eiland, maar dan met het hele gezin en aanhang. "We hopen dan wel langer te kunnen blijven om meer te bekijken. We willen dan zonder twijfel een bezoek brengen aan de struisvogelfarm, daar zijn we erg benieuwd naar."